

Landskabskarakterområde 10A og 10B, Dalsiderne omkring Borre Sømose

Foto 1: Den vestlige dalskråning nord for Nørre Vestud med udsigt over Borre Sømose og den modsatte dalskråning. Fald i terrænet og de sporadisk bevoksede diger skaber en overordnet orientering ned mod Sømosen.

Nøglekarakter

Middelskala jordbrugslandskab på let bølget skrånende terræn med middel til svagt mønster betinget af spredte gårde og sporadisk bevoksede diger og markskel. Fra hele området findes udsigt over Borre Sømose til den modsatte dalskråning.

Landskabskarakter

Karakterområdet udgøres af dalsiderne af lavningen omkring Borre Sømose. Disse dalsider udgøres af en let bølget landbrugsflade med et overordnet fald i terrænet mod Borre Sømose.

Nord for landsbyerne Ålebæk og Nørre Vestud på henholdsvis øst- og vestsiden af Borre Sømose brydes den dyrkede flade af sporadiske til tæt bevoksede diger og markskel, som er orienteret i øst-/vestgående retning samt af gårde og husmandssteder, der alle ligger i tilknytning til vejen. Orientering og placering af de nævnte landskabselementer sikrer, at der er udsigt over Sømosen og den modsatte dalskråning fra stort set hele området. Terrænet og de bevoksede diger og markskel danner sammen med bebyggelsen et enkelt landskab med et middelfremtrædende mønster, domineret af en overordnet orientering ned mod Sømosen. Overordnet domineres bebyggelsen af beboelse. Enkelte gårde bærer dog præg af at være tilknyttet landbrugsmæssig drift. På den østlige dalskråning findes enkelte svinebrug, mens der på en af gårdene på den vestlige skråning findes frilandssvin, hvilket bryder det enkelte landskab. Langs vejen fra Ålebæk mod Stubberup står en allé af selje røn. Sammen med de øvrige alléer og vejtræer som findes på Møn, er den med til at give det mønske landskab et særligt karaktertræk.

Den del af karakterområdet, som ligger syd for Ny Borre på østsiden af Sømosen udgøres af en let bølget landbrugsflade med et let fald i terrænet ned mod Sømosen. Faldet i terrænet er dog mindre markant i denne del af karakterområdet, samtidig med at gårde og sporadisk bevoksede diger ligger spredt i landskabet uden at følge noget overordnet mønster. De sporadisk bevoksede diger er få, hvorved den dyrkede flade opdeles i større markflader, end tilfældet er for den nordlige del. Herved opnås et landskab med et større skalaforhold, dog uden af det kan karakteriseres som storskala landskab. Også fra denne del af karakterområdet er vide udsigter over Sømosen og den modsatte dalskråning – nogle steder helt til Bushøj vest for Råbymagle.

Landskabstype: Dalsider bestående af skrånende til let bølget morænelandskab med landbrugsjord i omdrift.

Beliggenhed og afgrænsning

Se kortbilag 1E for afgrænsning.

Områderne 10A og 10B strækker sig langs øst- og vestsiden af Borre Sømose og udgør dalsiderne af Borrelavningen. Den øvre grænse for begge områder er tilstræbt placeret der, hvor landskabet ikke længere kan defineres som en skrånende flade men derimod udgøres af en kuperet jordbrugsflade. Karakterområde 10A, som ligger på vestsiden af Sømosen, strækker sig fra kysten i nord til omkring ½ km syd for Råbymagle. Karakterområde 10B, som ligger på østsiden af Sømosen strækker sig fra kysten i nord til Busemarke i syd.

Naturgrundlag

Region 3 Agc (A: morænelandskab fra sidste istid, g: moræneler, c: jævnt stigende/faldende)

Region 4 Agc (A: morænelandskab fra sidste istid, g: moræneler, c: jævnt stigende/faldende)

Se kortbilag 2A for afgrænsning af naturregioner.

Karakterområdet strækker sig over to naturregioner. Disse adskiller sig imidlertid kun fra hinanden ved at ligge på hver sin side af Borre Sømose.

Ifølge jordbundskortet fra DJF i 1:200.000 udgøres områderne af dels lerede dels sandede moræneaflejringer fra sidste istid. De sandede aflejringer ligger i den sydlige del af karakterområderne. I karakterområde 10A udgøres jordbunden i et smalt bælte langs overgangen til Borre Sømose af sandblandet ler. Disse sandede aflejringer strækker sig op til omkring ½ km nord for Nørre Vestud. I karakterområde 10B udgøres den sydligste del samt et område omkring Ny Borre og Ålebæk af sandblandet ler. I den resterende del af karakterområdet består jorden af ler.

Terrænet falder jævnt ned mod Sømosen på begge sider. På vestsiden nord for Nørre Vestud falder terrænet omkring 25 meter over en afstand på ca. ¾ km. På østsiden varierer hældningen fra et fald på 25 meter over en afstand på ca. ¾ km i nord til en mindre markant skrånende flade med et fald på omkring 30 meter over en afstand på ca. 1¼ km ved Magleby.

Den nordlige grænse for den del af karakterområdet, som ligger på østsiden af Borre Sømose, udgøres af omkring 750 meter kyststrækning ved Ålebæk Strand. I øst ved Brunshoved udgøres kysten af en omkring 10 meter høj klint, mens stranden udgøres af flint.

Foto 2: Kystklint ved Brunshoved ved Ålebæk Strand.

Arealanvendelse

Dyrkningsformer

Al jord i området dyrkes. Som på den øvrige del af Møn er planteavl tilsyneladende den dominerende driftsform. På skråningerne nord for Borre ligger dog enkelte svinebesætninger (Udtræk af Kommunens database, 2004). Heraf en med frilandsgrise, på vestsiden af Sømosen.

Halvkulturarealer

Der findes ingen halvkulturarealer inden for dette karakterområde.

Beplantning

På dalsiderne nord for Borre findes bevoksningen hovedsageligt i form af beplantninger i tilknytning til gårdene samt bevoksede jorddiger og markskel, som er orienteret i øst-/vestgående retning. Beplantningen omkring gårdene er af begrænset størrelse og består dels af løv dels nål. De bevoksede digere og markskel er på vestsiden af mosen noget fragmenteret mens de på østsiden er mere kompakte. Tjørn og slåen er de dominerende arter på digere og i markskel.

I den sydøstlige del af regionen er bevoksningerne omkring gårdene generelt større og fremstår dermed mere markant i landskabet. Derimod er bevoksede digere og markskel sjældent forekommende, hvorved den dyrkede flade hovedsageligt brydes af bevoksningerne i tilknytning til gårdene. De få bevoksede

diger og markskel som findes er kun sporadisk bevoksede med tjørn og slåen. Der er etableret en enkelte nye hegn i området. Langs vejen fra Ålebæk til Stubberup står en allé af selje røn.

Foto 3: Langs vejen fra Stubberup til Ålebæk står en allé af selje røn. Den markante bevoksning i dalsænkningen er beplantning omkring landsbyerne Ålebæk Ny Borre og Borre.

Bebyggelsesstruktur

Bebyggelsemæssigt domineres området af mindre gårde, der ligger spredt i området. På de dele af dalskråningerne, som ligger nord for henholdsvis Ålebæk henholdsvis Nørre Vestud ligger gårdene dog placeret langs de nord-/sydgående vejforløb. Langs den østlige af disse vejforløb er gårdene større og bærer i højere grad præg af landbrugsmæssig drift.

Enkelte husmandssteder ligger spredt i området.

Landsbyerne Ålebæk, Nørre og Sønder Vestud ligger inden for området. Sammen med Borre og Ny Borre danner disse landsbyer et sammenhængende bebygget område på tværs af dalsænkningen. Landsbyerne Nørre og Sønder Vestud kan føres tilbage til henholdsvis 1370 henholdsvis 1479, mens Ålebæk kan føres tilbage til 1135.

Tekniske anlæg

Ved Borre gennemskærer Klintevejen området fra vest imod øst.

Vest for Ny Borre ligger en mindre grusgrav på ca. 3 ha.

Kulturhistoriske mønstre og anlæg

Langt størstedelen af ejerlavene til Ålebæk, Ny Borre og Nørre Vestud samt den sydøstlige del af ejerlavet til Sønder Vestud ligger inden for dette karakterområde.

Rumlige og visuelle forhold

Dyrkningsflader, bebyggelse samt de sporadisk bevoksede diger og markskel danner tilsammen et let varieret middelskala landskab. Den fragmenterede bevoksning på diger og i markskel skaber sammen med beplantningerne omkring gårde og husmandssteder transparente rumlige afgrænsninger. Fra stort set hele karakterområdet er udsigt over Sømosen og til den modsatte side af dalsænkningen. På skrånningerne nord for Borre er bevoksningen på diger og i markskel overordnet orienteret i øst-/vestgående retning, mens gårde og husmandssteder ligger placeret langs de nord-/sydgående veje. Herved opnås et middel fremtrædende mønster, der overordnet er orienteret mod Sømosen. Syd for Nørre Vestud på vestsiden af Sømosen og syd for gården Bøgely på østsiden af Sømosen danner landskabselementerne ikke længere noget overordnet mønster.

Området er roligt både visuelt og lydæssigt. Kun Klintevejen gennemskærer området ved Borre, hvilket på en sommerdag med mange besøgende til Klinten vil give en del trafik og uro som følger heraf.

Kirken i Borre og betonsiloen i Ny Borre kan ses fra størstedelen af karakterområdet.

Landskabets tilstand og udviklingstendenser

De karaktergivende landskabselementer fremstår intakte uden nogen tegn på ændringer. Således er der ikke nogle umiddelbare tegn på udvikling af landskabet.

Planmæssige og juridiske bindinger

- Regionale naturområder med jordbrugsinteresser

Hele området på nær den sydligste del er afgrænset ved en linie fra Sømarke i vest til Hunosø i øst.

- Økologisk forbindelse

Et mindre område nord for Nørre Vestud er udpeget som økologisk forbindelse. Den er del af et større sammenhængende net af udpegninger, som understøtter naturmæssige kvaliteter.

- Skovrejsningsområde

Et skovrejsningsområde strækker sig fra Nørre Vestud og nordpå til vejen, som fører til Østermark.

- Ny skovtilplantning uønsket

Langs nordkysten på østsiden af Borre Sømose er ny skovtilplantning uønsket.

Litteratur

Storstrøms Amt (2002): Regionplan 2001-2013. Nysted Bogtrykkeri A/S

Trap, J. P. (1955): Danmark. Bind 9. Præstø Amt. 5. udg.

Udtræk af Kommunens database, 2004: Udtræk af Møn Kommunes database over placering af gårde med husdyrhold. Antal DE er ikke nærmere defineret.